

Aalto University
School of Business

Aalto-yliopiston webinaari: Force Majeure -tilanteiden tulkinnasta erityisesti COVID-19-taudin yhteydessä

Professori Kari Hoppu (kari.hoppu@aalto.fi)
Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

6.5.2020

Jäsennys

- 1) Peruslähtökohdat
- 2) Kauppalaain sääntely
- 3) Yleinen suoritusesteperiaate
- 4) Edellytysoppi ja sovittelu
- 5) FM-sopimusehdot
- 6) Koronankriisin erityispiirteet
- 7) FM-tilanteesta irrottautuminen

Lähtökohtia

- **Sopimukset toteutettava sovittun sisältöisinä**
- **Osoitettava juridinen peruste sopimusvelvoitteista poikkeamiseksi**
- **Oikeudellisesti kyseessä suoritusvelvollisen viivästys**
- **Kyseessä lain/sopimuksen tulkinta**
- **Ei yhden oikean ratkaisun periaatetta**
- **Koronavirus ei itsessään ole automaattisesti FM-peruste**
- **Tulee pystyä osoittamaan, miten se konkreettisesti estää sopimuksen mukaisen suorituksen**

Lähtökohtia

- **FM-tilanne koskee yleensä luontoissuoritusvelvollista**
- **Liikavaikeus (intressipunninta)**
- **FM-tilanne vapauttaa suoritusvelvollisuudesta sen syystä riippumatta**
- **Oikeusseuraamuksia tulee tarkastella yksitellen toisistaan erillään (suoritusten palauttaminen, vahingonkorvaus, sopimuksen purkaminen ja sopimuksessa sovitut muut oikeusseuraamukset)**
- **Aina ehtoon ei kannata vedota, vaikka se olisi mahdollista**

Kauppalain viivästyssääntely (KL 23 §)

Ostajalla on oikeus pysyä sopimuksessa ja vaatia sen täyttämistä. Myyjä ei kuitenkaan ole velvollinen täyttämään sopimusta, jos sille on olemassa este, jota myyjä ei voi voittaa, tai jos sopimuksen täyttäminen edellyttäisi uhrauksia, jotka ovat kohtuuttomia verrattuna ostajalle siitä koituvaan etuun, että myyjä täyttää sopimuksen.

Jos este tai epäsuhde lakkaa kohtuullisessa ajassa, ostaja saa kuitenkin vaatia, että myyjä täyttää sopimuksen.

Ostaja menettää oikeuden vaatia sopimuksen täyttämistä, jos hän viivyttää kohtuuttoman kauan vaatimuksen esittämisessä.

Yleinen suoritusesteoppi

- **FM ja liikavaikeus**
- **Alihankkijat**
- **Ilmoitusvelvollisuus suoritusvelvollisella**
- **Vapauttava vaikutus tilapäinen**
- **Esteen lakatessa aiempi velvoitesuhde palautuu**
- **Sopimus raukeaa, jos este jatkuu riittävän pitkään**
- **Voi ilmoittaa vastapuolelle raukeamisesta**
- **Oikeusseuraamukset toisistaan erillisiä**

Edellytysoppi ja sovittelu

- Voivat johtaa sopimusvelvoitteiden modifiointiin
- Sopimus koskee riskinjakoa, sopimustasapaino (KKO 1994:96)
- Edellytykset eivät ole sopimusehtoja
- Virheelliset ja rauenneet edellytykset
- Edellytyksen oltava sopimuksen kannalta olennainen ja vastapuolen havaittavissa (KKO 2012:1)
- Voidaan soveltaa myös FM-tilanteiden ulkopuolella esim. sopijakumppanin liiketoiminnan vaikeutuminen
- Itsenäinen oppi, tulkinta-apu, sovitteluperuste

FM-sopimusehdot

- Osapuolten sopimustahto, sanamuodon mukainen objektiivinen tulkinta
- FM-ehtojen muotoiluun tartuntatautien varalle ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota sopimuskäytännössä
- Boilerplate / vakioehdot
- FM-ehdot vastuunrajoituslausekkeita
- Vastuunrajoitusten tulee olla nimenomaisia ja niitä tulkitaan suppeasti
- Usein sovitaan myös seuraamuksista
- Lainvalintasäännöksillä keskeinen merkitys

FM-sopimusehdot

- Tilanteen maininta sopimusedossa luo oletettaman FM-tilanteesta
- Nyt tehtäviin sopimukseen otettava selkeä FM-ehto
- Vakuutusuojan merkitys
- Ongelmana FM-ehtojen suhde tahdonvaltaiseen lainsäädäntöön (syrjäyttää/täydentää)
- Luettelo FM-tilanteista esimerkinomainen /eksklusiivinen, mitä jollei mainintaa alihankkijasta tai liikavaikkeudesta?
- Noudatettava menettelysääntöjä FM-ehtoon vetoamisesta

Kansainvälinen sääntely

- Eri valtioiden sääntely eri sisältöistä
- Käsitys sopimusriskistä erilainen Civil Law ja Common Law -oikeusjärjestelmissä
- Common Law-maissa ei tahdonvaltaista FM-lainsäädäntöä tai oikeusperiaatteita
- Frustration, hardship ja implied terms -doktriinit
- Myös sopimuksen tulkinta eroaa oikeuskulttuureittain (sopimustahto/four corners rule, parol evidence rule)
- Common Law -maiden sopimuksen tulkinta painottaa erityisen vahvasti lausekkeen sanamuotoa

Ylivoimaisen esteen edellytykset

Edellytyksenä, että

- 1. on olemassa suorituksen estävä seikka,**
 - 2. joka ei ollut sopimusta tehtäessä ennakoitavissa,**
 - 3. jota suoritusvelvollinen ei kykene voittamaan ja**
 - 4. suorituseste johtuu nimenomaan koronaviruksen aiheuttamista seikoista.**
- Kaikkien kriteerien täytyttävä**
 - Näyttövelvollisuus esteeseen vetoavalla**
 - Arviointi objektiivisten kriteerien nojalla**

Mikä on ylivoimainen este?

- **Ensisijassa este pyrittävä voittamaan/lieventämään seuraamuksia (toinen toimintatapa, toimittaja tai kuljetustapa)**
- **Täytettävä ne sopimusvelvoitteet, joihin esteestä huolimatta pystyy**
- **Toimitusvaikeuden tulee johtua nimenomaan koronaviruksesta**
- **Jos joutuminen FM-tilanteeseen johtuu omasta syystä, niin korvausvastuu (aiempi viivästyminen, aiempi toimenpiteiden siirtäminen)**

Esimerkkitilanteita

- Viranomaiskiellot
- Työntekijöiden joukkosairastuminen
- Kulku- ja kuljetusvaikeudet

Ei ole:

- Suorituksen osoittautuminen oletettua kalliimmaksi
- Toimitusketjun häiriöt muusta syystä
- Oma varovaisuus
- Yrityksen heikentynyt vakavaraisuus

Koronakriisin erityispiirteitä

- Ei aiempaa ratkaisukäytäntöä
- Sopimusoikeudellisesti alkuajankohta riippuu mm.: sopimusehdon sisällöstä, sovellettavasta laista, valtiosta/alueesta, viranomaisten toimenpiteiden vaikutuksesta toimialaan, sopijaosapuolten tilanteesta
- Missä vaiheessa on pitänyt varautua viruksen leviämiseen?
- Viranomaistoimien merkitys
- Liikehuoneistojen vuokrat / yrityskaupat

Miten toimin?

- **Tiedota sopijakumppanille välittömästi FM-tilanteesta**
- **Sopimusehdoissa edellytettyä menettelytapaa noudatettava**
- **Mieti, mihin seikkoihin vetoat ilmoituksessa**
- **Dokumentoi tilanne ja muista, että sinulla näyttövelvollisuus**
- **Keskustele avoimesti sopimusikumppanisi kanssa, dokumentoi merkittävät keskustelut**
- **Tee perusteltu johdonmukainen suunnitelma irtautumisesta ja noudata sitä asiakkaiden suhteen**

Miten toimin?

- **Esteen loppuajankohdan arviointiin vaikuttavat useat seikat, vrt. FM-tilanteen alkuajankohdan arviointi**
- **Tiedota sopijakumppanille esteen päättymisestä**
- **Lojaliteettivelvoite kaikkia sopijakumppaneita kohtaan: jos ei täyttä toimituskapasiteettia niin esim. pro rata-periaate, aikaprioriteetti**
- **Jos este lakkaa kohtuullisessa ajassa, ostajana voit vaatia suoritusta ja myyjänä tehdä sen**
- **Ostajana voit pidättyä kauppahinnan maksamisesta FM-tilanteessa**

Miten toimin?

- **Ostajana voit purkaa sopimuksen ennakoitun sopimusrikkomuksen perusteella, myyjä voi torjua purun vakuuden asettamisella**
- **Käy läpi sopimuskantasi ja kartoita riskit**
- **Vastaisuudessa käytä FM-lausekkeitä, joihin sisällytetty pandemia, epidemia ja laajalle levinneet tartuntataudit**
- **Tulevaisuudessa pandemian mahdollisuus ja sen tiedossa olevat seuraukset eivät ole ennakoimattomia**
- **Arvioi strategia varastoinnin ja toimitusketjun osalta**